

Instrukce NM 4 č. 16/2016

ke sjednocení postupu při předložení prohlášení a čestného prohlášení
pro účely nepojistných sociálních dávek

Určeno pro: Úřad práce ČR
Odbor odvolání a správních činností nepojistných dávek
MPSV

Účinnost od: 1. října 2016

Vypracoval: Odbor 44

Č. j.: 2016/166200-442

Počet stran: 5

Zpracovatel: Mgr. Kateřina Jirková – ředitelka odboru nepojistných sociálních
a rodinných dávek

Dne: 12. září 2016

Schválil: JUDr. Jiří Vaňásek – náměstek pro řízení sekce zaměstnanosti
a nepojistných sociálních dávek

Dne: 12. září 2016

Za účelem sjednocení postupů Úřadu práce ČR a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek MPSV:

1. Vydávám

Instrukci ke sjednocení postupu při předložení prohlášení a čestného prohlášení pro účely nepojistných sociálních dávek.

2. Ukládám

Úřadu práce ČR a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek MPSV zajistit realizaci plnění povinností vyplývajících z této instrukce.

3. Instrukce nabývá účinnosti dnem 1. října 2016

JUDr. Jiří Vaňásek
náměstek pro řízení sekce zaměstnanosti
a nepojistných sociálních dávek

Tato instrukce je vydávána za účelem sjednocení postupů Úřadu práce ČR a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek MPSV při předložení prohlášení a čestného prohlášení v řízeních o nepojistných sociálních dávkách dle zákona:

- č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen „zákon o SSP“*),
- č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen „zákon o HN“*),
- č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen „zákon DOZP“*),
- č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen „zákon o SocS“*),
- č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen „zákon SPOD“*).

Článek I. Úvodní ustanovení

K provedení důkazů v řízení o nepojistných sociálních dávkách lze užít všech důkazních prostředků stanovených obecným právním předpisem – zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen „SŘ“*), které jsou vhodné ke zjištění stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Jde zejména o listiny, ohledání, svědeckou výpověď aj. V některých případech pak zvláštní zákon výslovně stanoví, kdy lze užít konkrétní důkazní prostředky, např. ve formě čestného prohlášení.

Všechny předložené důkazní prostředky hodnotí správní orgán jednotlivě a ve vzájemných souvislostech tak, aby zjistil skutečný stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Má-li pochybnosti o pravdivosti některého z důkazů, je povinen situaci došetřit.

V řízení o dávkách lze v kontextu SŘ rozlišit dva typy prohlášení:

- a) čestné prohlášení účastníka řízení nahrazující listinu ve smyslu § 53 odst. 5 SŘ;
- b) prohlášení účastníka ve smyslu úkonu dle § 36 odst. 1 nebo 2 SŘ.

Článek II. Čestné prohlášení nahrazující listinu

Podle § 53 odst. 1 SŘ, který upravuje **dokazování prostřednictvím listin**, může správní orgán usnesením uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k provedení důkazu (v případě,

že tuto listinu nemá správní orgán z úřední činnosti k dispozici), aby ji předložil. Usnesení se oznamuje pouze osobě, které je povinnost ukládána. O provedení důkazu listinou se dle § 53 odst. 6 učiní záznam do spisu.

Dle § 53 odst. 5 SŘ je **předložení listiny v případech a za podmínek stanovených zvláštním zákonem možné nahradit čestným prohlášením účastníka nebo svědeckou výpovědí. Čestné prohlášení tedy může mít účinky jiného důkazu jen, pokud nahrazuje listinu a současně jen v případech a za podmínek stanovených zvláštním zákonem.**

Pozn.: Podle dřívější úpravy SŘ bylo možné čestné prohlášení připustit jako náhradu za jiný důkaz, pokud to zákon nevyklučoval. Nyní je pojem čestné prohlášení „užší“ a nelze ho využít „obecně“, ale pouze ve výše uvedené situaci.

Čestné prohlášení speciálně upravené ve zvláštním zákoně:

Zákon DOZP uznává čestné prohlášení jako důkazní prostředek v těchto případech:

- § 6 odst. 3 - **splnění podmínky opakovaného dopravování za úhradu** prokazuje žadatel o příspěvek na mobilitu čestným prohlášením
- § 9 odst. 6 - je-li příspěvek na zvláštní pomůcku poskytován na pořízení motorového vozidla, je rovněž podmínkou, že se osoba opakovaně v kalendářním měsíci dopravuje a že je schopna řídit motorové vozidlo nebo je schopna být převážena motorovým vozidlem; **splnění podmínky opakovaného dopravování** prokazuje žadatel čestným prohlášením.

Zákon SPOD uznává čestné prohlášení jako důkazní prostředek v případě:

- § 27 odst. 3 – pokud cizí stát za účelem zjištění bezúhonnosti **nevydá opis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad**, odmítá jej žadateli vydat nebo je jeho opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou, může žadatel doklad takového státu nahradit svým čestným prohlášením.

V těchto případech je čestné prohlášení uznáváno jako důkaz.

Zákon o SSP, zákon o HN a zákon o SocS neobsahují úpravu prokazování čestným prohlášením. Čestné prohlášení tedy nelze připustit místo důkazu, tj. tento úkon nemá účinky jiného důkazu.

Podle § 33 odst. 1 zákona o HN je v souvislosti s podmínkami nároku pro doplatek na bydlení výslovně stanoveno, že „právní titul k užívání bytu je přitom nezbytné prokázat písemným dokladem, přičemž předložení čestného prohlášení k tomuto účelu nestačí“.

Článek III.

Prohlášení účastníka řízení ve smyslu úkonu dle § 36 odst. 1 nebo 2 SŘ

Dle SŘ tedy obecně nelze čestné prohlášení připustit místo důkazu, tj. plnohodnotné náhrady za jiný důkaz. To však neznamená, že by účastník řízení nemohl vůči Úřadu práce ČR nebo Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek MPSV učinit písemné, případně ústní podání označené jako „čestné prohlášení“, i když by ve smyslu § 36 odst. 1 a 2 SŘ bylo vhodnější toto podání označit jen jako „prohlášení“. Úřad práce ČR, případně Odbor odvolání a správních činností musí podle SŘ takové podání posoudit podle skutečného obsahu, bez ohledu na to, jak je označeno. Jde o to, že takovýto úkon nemá právní účinky jiného důkazu; má stejné účinky jako kterýkoliv jeho jiný úkon ve smyslu § 36 odst. 1, 2 SŘ.

Podle § 36 odst. 1 SŘ, nestanoví-li zákon jinak, jsou účastníci řízení oprávněni navrhnout důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí. Podle § 36 odst. 2 SŘ mají účastníci právo vyjádřit v řízení své stanovisko. Prostřednictvím těchto procesních práv účastníci komunikují se správním orgánem a uplatňují svůj pohled na věc posuzovanou správním orgánem.

Z prohlášení účastníka tedy nelze bez dalšího dovozovat prokázání tvrzené skutečnosti. Prohlášení nenahrazuje důkaz, který existuje. Při dokazování přitom správní orgán postupuje dle ust. § 50 a násl. SŘ s cílem, aby byl zjištěn takový stav věci, o němž nelze mít důvodné pochybnosti.¹

Pozn:

- Ustanovení § 68 odst. 2, písm. b) zákona o SSP výslovně stanovuje, že dokladem, kterým se prokazují příjmy za rozhodné období, je „prohlášení o výši příjmu“, jde-li o ostatní příjmy podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- Nezbytnou náležitostí žádosti o dávku pomoci v hmotné nouzi je podle zákona o HN § 72 „Prohlášení žadatele, že jeho celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že mu neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami“.
- Osoby, které nemají příjmy, tudíž ani tuto skutečnost nemohou doložit žádnou listinou o příjmech, vyplňují pro potřeby dávek státní sociální podpory formulář „Prohlášení osob, které nemají příjmy rozhodné pro nárok na dávky“.

Obecně vždy platí, že má-li úřad důvodné pochybnosti o pravdivosti předloženého prohlášení, musí stav věci ověřit z jiných zdrojů, např. osoba je vedena v evidenci Úřadu práce ČR jako uchazeč o zaměstnání, není OSVČ a žádné příjmy z finančního úřadu se osobě nesehrají, případně šetřením v domácnosti žadatele o dávku, aj.

JUDr. Jiří Vaňásek

náměstek ministryně sekce zaměstnanosti
a nepojistných sociálních dávek

¹ Zásada materiální pravdy obsažená v ust. § 3 SŘ.